

УДК: 159:330 (477)

Чумак О.В.¹, Айвазян Д.М.²

¹канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. ФЕУ-511 НУ «Запорізька політехніка»

СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ЯК ОСНОВА ВИЖИВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Економіка України напружені декількох років переживає дуже важкі часи. Навіть в умовах пандемії COVID-19 та затяжної російсько-

української війни вона не лише встояла, але і продовжує функціонувати, завдяки не лише допомозі західних партнерів та неймовірній адаптивності вітчизняного бізнесу, але й через достатньо високий рівень її стресостійкості до різних непередбачуваних обставин, зовнішніх і внутрішніх шоків і криз. Проблема стресостійкості вітчизняної економіки залишається і надалі актуальною не лише для нашої країни, оскільки чітко не визначено час для її виживання в умовах війни, але і для глобальної економіки, яка стоїть на порозі міжнародної фінансово-економічної кризи. Про це свідчить і загальноприйнята нова концепція розвитку суспільства, економіки та виробництва «Індустрія 5.0», яка наголошує на необхідності покращення стійкості економіки та бізнесу до нових потрясінь, хоч би якими були їхні причини, поєднанні її із зеленим курсом трансформації виробництва та інноваційними технологіями. Цей тренд, на думку експертів, має стати драйвером властивих новому життю змін.

В умовах підвищеної резиліентності, виходячи з положень «Індустрії 5.0», експертна група з економічного та соціального впливу досліджень та інновацій (ESIR) Європейської комісії розробила перелік правил щодо забезпечення стресостійкості, декілька з яких можуть стати у нагоді і для економіки України.

Правило 1. Змінити «точку збірки», тобто перейти від притаманної для парадигми «Індустрія 4.0» неоліберальної моделі капіталізму, яка має під собою націленість на максимізацію прибутку за будь-яких умов, до більш широкого розуміння природного, фінансового та технологічного капіталу, і збалансованого погляду на цінність людського капіталу. Ця зміна передбачає розвиток стійкості не лише на короткостроковому пошуку прибутку, а й в усьому ланцюжку створення вартості із фокусом на короткострокових важелях і довгостроковому плануванні. На заміну принципу «переможець отримує все» приходять засади ESG-управління (Environmental Social Governance), зокрема: людиноцентричність, імплементація корпоративних, соціальних, екологічних методів і стандартів, які є підґрунтям Індустрії 5.0.

Правило 2. Економіка Робінзона Крузо, або макро-чи мікрорівня стресостійка економіка, повинна бути ефективною та працювати з максимальним ступенем переробки відходів і мінімальними витратами ресурсів з переходом на засади автономності, перебільшеним проявом якої є економічний режим самозабезпечення. Концепція «Індустрія 5.0» наголошує, що вища автономність, то вища стресостійкість як окремого підприємства, так і економіки в цілому.

Правило 3. Антикрихкість, яка має на увазі необхідність будувати такий, інноваційно-орієнтовані бізнес чи галузі, які б могли

функціонувати всупереч усіх неочікуваних викликів – будь-то війна, криза чи стихійне лихо. В цьому і проявляється стресостійкість.

Правило 4. Децентралізація, яка поряд із такими явищами як глобалізація, централізація і локалізація, що із можливостей перетворилися на ризики, які не лише у фізичному, а й у цифровому світі підривають стресостійкість як окремих компаній, так і цілих економік, стає виходом із непередбачуваних ситуацій (наприклад, об'єкти великої енергетики України, які перетворилися на зручні мішені для російських дронів і ракет через значну їх концентрацію). В сучасних реаліях бути більш рухливим, меншим і легшим є ознакою досконалості та прогресу.

Правило № 5. Прийом ящірки, або здатність, у разі небезпеки, позбутися своєчасно неважливої частини, щоб зберегти ціле. Цей захисний прийом може стати у нагоді різним суб'єктам вітчизняної економіки, як під час війни, так і в часи післявоєнної відбудови країни, особливо коли під дією різноманітних несприятливих впливів деформується (наприклад, скорочується випуск продукції, звільняється персонал, закриваються виробничі фонди.) будь-яка економічна структура. Інтенсивність деградації залежить від багатьох чинників, в тому числі і від наявної у конкретній економічній структурі стресостійкості. І у разі, коли ця структура досягає мінімальної межі власної резиліентності, то більш доцільним буде її закрити, ніж відновлювати. Це і є реальна стійкість.

Виходячи із світового досвіду забезпечення стійкості підприємств, галузей, бізнес-структур, національних економік і суспільств українським громадянам необхідно навчитися бездоганно протистояти будь-яким обставинам заради майбутнього виживання вітчизняної економіки та країни в цілому.